

Een kerkhof van zeedieren

ARTHUR OOSTERBAAN

Af en toe komt het voor, dat de wreedheid van het leven massaal te zien is op het strand: duizenden tot miljoenen stervende, hulpeloos spartelende schelpdieren, zeesterren, krabben en andere zeedieren. Waardoor ontstaan deze massale slachtingen? Is er misschien wat aan te doen?

Wie het wel eens heeft gezien, slikt toch even wat weg: ontelbare zeedieren die hulpeloos op het strand liggen ten prooi aan vraatzuchtige vogels. Nog eens duizenden die levend begraven liggen onder het zand. En dat over kilometers lengte op de vloedlijn. Veel waarnemers worden ongerust bij het zien van deze apocalyptische taferelen. Komen dit soort massale aanspoelingen vaker voor? Is het te voorkomen? Heeft het iets te maken te maken met vervuiling van de zee?

Overzicht

Sinds de Strandwerkgemeenschap bestaat -en dat is meer dan 65 jaar- verschijnen er in het blad Het Zeepaard regelmatig berichten over massaal aanspoelende zeedieren. Hieronder volgt een onvolledig overzicht van de afgelopen jaren.

11 juli 2003: duizenden jonge zeeklitten (een soort zee-egel) liggen op het Texelse strand.

Mei 2001: op vele plaatsen in het waddengebied vindt men miljoenen jonge Amerikaanse zwaardschedes.

25 december 2000: op het strand van Ameland liggen dijkjes van Amerikaanse zwaardschedes en gewone strandschelpen, tot duizenden per strekkende meter.

Winter 1998: het hele strand van Schiermonnikoog is bezaaid met Amerikaanse zwaardschedes, zeesterren en mosdiertjes.

9 juli 1996: er liggen miljoenen zeeboontjes (een klein soort zee-egel) op het strand bij Wassenaar.

Februari 1996: van de hele Nederlandse kust, onder andere Wassenaar, Terschelling en Ameland komen meldingen van vele miljoenen Amerikaanse zwaardschedes, zeeklitten, grote en gewone strandschelpen, duizenden mosselen en zeesterren. Er liggen honderden grote noordzeekrabben bij Wassenaar en duizenden helmkrabben (normaal een zeldzame soort) op Terschelling. Een waarnemer spreekt van "De Wassenaarse Slacht". Een ander begint zijn beschrijving met: "Het moet maar eens gezegd: Koning Winter is een milieucrimineel!".

In 1996 lagen er honderden noordzeekrabben bij Wassenaar op het strand (foto: Sytske Dijkse, Foto Fitis).

Massaal angespoelde
strandschelpen
(foto: Ecomare).

Prominent aanwezig

De Amerikaanse zwaardschede is bijna altijd prominent aanwezig in berichten over massaal aanspoelen. Dit schelpdier komt sinds zijn verschijning in de jaren tachtig in grote dichtheden voor in ondiepe kustgebieden en is extreem gevoelig voor storm en kou. Er gaan steeds heel veel dieren dood, maar kennelijk blijven er nog genoeg in leven.

Kerkhof van weekdieren

In 1958 schreven twee éminences grises van de zeebiologie, Van Regteren Altena en Kristensen, over het Nederlandse strand als een "kerkhof van weekdieren". De meeste massa-aanspoelingen vinden plaats in de winter, na een koude periode en/of enkele dagen na een hevige storm, bij afluende wind. Dat wil zeggen bij oostenwind voor de Hollandse kust en bij zuidenwind voor de oostelijke Waddeneilanden. De verklaring die de heren hiervoor vonden luidt als volgt: de ondiepe, zandige kuststrook van de Noordzee is een goed leefgebied voor al-

lerlei soorten schelpdieren, slakken, krabben en andere zeedieren. Helaas valt dit gebied af en toe ten prooi aan hevige stormen die de bodem heftig beroeren, en felle koude die de koudbloedige zeedieren letterlijk doet verlammen. Zo belanden ze min of meer hulpeloos op de zeebodem. Met de onderstroom, veroorzaakt door een krachtige afluende wind, worden ze naar de kust getransporteerd en vinden uiteindelijk massaal hun einde op het strand.

Zomer

Ook in de zomer komen wel eens massa-aanspoelingen voor, maar veel minder vaak. Deze treden ook op bij afluende wind, maar zijn niet in verband te brengen met kou of een storm. Waarnemers speculeren over vergiftiging of verstikking door algenbloei, bodemomwoeling door zandsuppleties of paaisterfte. Een sluitende verklaring is echter nooit gevonden.

Wij staan machteloos

Aan de slachtingen is dus niets te doen. Het is vooral een gevolg van de weersomstandigheden en de fysische eigenschappen van de Noordzee. Er is dus ook geen reden voor grote bezorgdheid, hoe dramatisch de gebeurtenissen op zich ook zijn. Het is ondoenlijk om de massaal creperende zeedieren te redden. Hier staat de mens machteloos. Ik kan me geen zinnige reddingsoperatie voorstellen. Zo'n gebeurtenis is simpelweg een voorbeeld van de woeste dynamiek van de zee en de ijdelheid van het ondermaanse bestaan.

DRS ARTHUR F.F. OOSTERBAAN IS CONSERVATOR VAN
ECOMARE, CENTRUM VOOR WADDEN EN NOORDZEE

Hart-egel (foto: Ecomare).

